

Wydział Malarstwa

Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku

RECENZJA

rozprawy doktorskiej pt. *Ironia i wartości oraz dorobku twórczego, artystycznego i dydaktycznego*

mgr Gabrieli Pienias

w związku ze wszczęciem przez Radę Instytutu Sztuki w Cieszynie Wydziału Artystycznego UŚ w Katowicach

przewodu doktorskiego w dziedzinie sztuki plastyczne

w dyscyplinie sztuki piękne

Założenia rozprawy (postawione problemy badawcze i artystyczne)

Pani Gabriela Pienias w koncepcji pracy doktorskiej ujawnia założenia, które mają leć u podstaw powstania rozprawy doktorskiej. Jak pisze, zamierza odnieść się do słynnego obrazu *Wolność wiodąca lud na barykady* Eugene Delacroix, jako przejawu jej wcześniejszych zainteresowań tematyką rewolucji, manifestacji. Twierdzi również, iż zamierza zerwać z konwencją realistyczną w swoim malarstwie. Zamierza „stworzyć” ten obraz „na nowo”, w sposób przewrotny. Chce wykonać pracę, która nie będzie przypominać zwykłego obrazu, ale będzie serią obiektów i asamblaży. Chce swoją pracą stworzyć manifest-wspomnienie sztuki awangardowej, modernistycznej. Sądzi, iż dzięki przekraczaniu przez sztukę awangardową granic, poprzez jej działania wywrotowe pokazuje ona coś bardzo istotnego, poszukuje sensu własnego istnienia. Do tej idei chciałaby powrócić w swojej rozprawie.

Opis rozprawy doktorskiej i jego ocena

Opis rozprawy doktorskiej składa się z siedmiu rozdziałów zatytułowanych: *Protest i kontestacja świata sztuki, Zwrot ku awangardzie, Materialność sztuki, Sztuka konkretna, Minimalizm, Wspomnienie Duchampa, Ironia i wartość*. Do tego zawarta bibliografia i archiwalne zdjęcie manifestu sztuki konkretnej. Tekst przeczytałem z dużym zaciekawieniem. Całość jest dobrze przemyślana, spójna, pisana przystępnym a nie hermetycznym językiem, co jest dużą zaletą wobec spotykanych niekiedy tekstów aspirujących do prac turbonaukowych. Artystka ujawnia wszystkie aspekty pracy doktorskiej, wcześniejsze inspiracje i fascynacje. Nawiązuje do idei sztuki konkretnej i minimal artu, jako jednych z najnowszych inspiracji przy powstawaniu dzieła artystycznego. Spotykamy się tutaj z przemyśleniami, które formułuje artystka, która jest jednocześnie historykiem sztuki, co jest tym bardziej interesujące i cenne. Osobiście zafascynowała mnie idea powrotu do, zdaniem artystki, siły modernizmu, jako antidotum w stosunku do skrajnych postaw objawiających się w tendencjach dekoracyjnych i tzw. sztuki zaangażowanej, interwencyjnej. Idea metasztuki

jest zawsze czymś niezmiernie intrygującym. Cenne dla mnie jest dojrzewanie artystki do zmian, próba przewartościowania i rewizji swoich wcześniejszych poglądów. Jak pisze: „Sztuka dzisiejsza często lekceważy pewne uniwersalne, istotne problemy, stawiając na rozwiązywanie spraw doraźnych, politycznych, społecznych. Utopię zastąpiła, jak to się dzisiaj mówi, dystopia, która czerpie swoje pesymistyczne wizje przyszłości bezpośrednio z rzeczywistości.” I następny cytat: „Moje zainteresowanie modernizmem wynika poniekąd z tęsknoty za transcendencją i refleksyjną postawą wobec sztuki. Zaczęłam czerpać przyjemność z odkrywania sztuki w jej wymiarze konceptualnym oraz wymiarze materialnym, nie zastanawiając się nad polityką, modą, grą rynku itp. Wydaje mi się, że takie stawianie sprawy może prowadzić do jakiejś nowej wersji awangardy w sztuce.” Widać, że artystka pomimo swojego dystansu i pesymistycznej diagnozy co do rozwoju sztuki potrafi jednak wzbudzić w sobie optymizm. Jest to niezmiernie ważne, ponieważ bez tego trudno jest rozwijać twórczość. Czasami nawet może się to skończyć zanegowaniem dotychczasowego dorobku, łącznie z rezygnacją z pracy twórczej. Z przyjemnością stwierdzam, iż opis rozprawy w wystarczający sposób wspomaga percepcję części artystycznej, wprowadzając już wspomniane inspiracje, motywacje i osobiste przemyślenia. Oceniam wysoko tę część rozprawy.

Ocena części artystycznej

Dzieło składające się na rozprawę doktorską stanowi 18 obiektów powstałych na przestrzeni lat 2018/20. Na w/w obiekty składają się zarówno prace, które można by określić jako obrazy malarskie, wykonane na płótnie lub desce, często z elementami asamblażu, jak i obiekty o charakterze rzeźbiarskim i instalacji. Jak wiemy, mają one nawiązywać do słynnego obrazu Delacroix. Zasadniczym atrybutem tego nawiązania, zdecydowanie symbolicznego, jest kolor. W pracach z roku 2018 dominuje niebieski, biały i czerwony. W roku następnym, na skutek ruchu tzw. „Żółtych kamizelek” dochodzi dodatkowo żółć. Pienias często korzysta z efektu odwróconego płótna, pokazując drugą stronę podobrazia i blejtram. Tworzy kompozycje o różnym poziomie dynamiki, raz bardziej rozbudowane z użyciem fragmentów elementów gotowych (fragmentów mebli), tutaj przykładem są obiekty pt. *Niebiesko-Biało-Czerwony 2* i *Niebiesko-Biało-Czerwono-Żółty*, w innych przypadkach bardziej oszczędne. Artystka w zależności od koncepcji poszczególnego obiektu stosuje różne proporcje użycia poszczególnych kolorów. Raz jest to dominacja czerwieni, innym razem koloru niebieskiego zrównoważonego bielą. Jedyne w pracy pt. *Niebiesko-Biało-Czerwony 5* trzy kolory występują w tej samej proporcji, podobnie jak we fladze Francji. Tak na marginesie ta praca wydaje mi się najbardziej mocna i wyrazista, zarówno przez skalę ale i prostotę środków. Dodanie czwartego koloru czyli żółci w pracach z 2019 roku również skutkuje stosowaniem zróżnicowanych proporcji użycia tym razem czterech kolorów, z radykalnym pozostawieniem samego żółtego w wypadku pracy pt. *Żółty 1*. Dwie prace, które mają charakter obiektu/instalacji/happeningu to kopia posągu Wenus z Milo ubrana w żółtą kamizelkę oraz *Barykada*. Ta druga instalacja, do której użyto takich elementów gotowych jak stół, czerwona czapka, krzesła i desek zainscenizowana w pomieszczeniu, w sensie rozbudowanej kompozycji i dynamiki chyba najbardziej nawiązuje do obrazu Delacroix. Jest to również ukłon w stronę Marcela Duchampa, którego artystka przywołuje, jako najważniejszego rewolucjonistę w sztuce, który zbuntował się przeciwko trywializowaniu sztuki i braku w niej elementu głębszej refleksji i krytycyzmu. Wszystkie obiekty tworzą obraz spójnej realizacji. Ich poróżnicowanie co do wielkości, ilości elementów oraz rodzaju kompozycji powoduje, iż widz nie odczuwa nudy. Kontrastowanie prac poprzez obiekty minimalistyczne do bardziej

rozbudowanych „barokowych” tworzy interesujący zestaw. Pienias korzystając ze znanych praktyk artystycznych potrafi uzyskać indywidualny charakter swoich prac, co nie jest łatwe a często niebezpieczne. Oceniam tę część rozprawy jako bardzo wartościową i oryginalną.

Ocena dorobku artystycznego i dydaktycznego

Gabriela Pienias to artystka z dużym i ambitnym dorobkiem. Zarówno jeśli chodzi o staż artystyczny jak i jego wielkość. W przypadku dostarczonej dokumentacji ujawnia dorobek od 2011 roku. Jest on naprawdę imponujący i bogaty. W tym czasie powstało wiele prac i realizacji w przestrzeni publicznej i obrazy, zwykle prezentowane w otoczeniu miejskim, wśród obecności widza, który pojawia się w sposób naturalny. Artystka w pełni świadomie korzysta z tej strategii, chcąc angażować widza „każdego”, a nie tylko takiego, który obcuje ze sztuką w galerii czy muzeum. W ramach działań w przestrzeni publicznej powstały cykl prac malarskich pt. *Wykluczeni, Slumsy, Baixa – Chiado, Electrico, Krzyk, W drodze, Manifestanci, Saudade, Karnawał, Kondycja ludzka, Obrazy uliczne*. Artystka pokazywała je w zarówno w Polsce jak i za granicą, m.in. w Portugalii i w Czechach. Pierwsze cykle charakteryzuje korzystanie ze stylistyki realistycznej, czasami z pewną dawką ekspresji zarówno pod względem treści jak i formy. W późniejszych artystka korzysta z form, które są bardziej otwarte, niektóre są asamblażami. W 2017 roku powstaje cykl plenerowy pt. *Niezwykłe obiekty*, gdzie artystka w technice asamblażu korzysta również w sposób bardzo interesujący z darów natury. Kolejne cykle to rozwój techniki asamblażu, gdzie Pienias śmiało łączy rzeczy gotowe oraz pojawienie się obiektów malarskich o nieregularnych kształtach, które konfigurowane razem tworzą obiekty przestrzenne o charakterze rzeźbiarskim. Innymi działaniami artystki są projekty o charakterze interwencji społecznych i projekty wystawiennicze. Pienias nawiązuje współpracę ze znanym czeskim artystą Davidem Černym, z którym zakłada komercyjną galerię sztuki w Pradze na Smichov’ie. Znalazły się tam dzieła sztuki, głównie malarstwo, rzeźba, fotografia, ale również inne artystyczne obiekty największych znanych żyjących czeskich i słowackich artystów. Pozostała działalność kuratorska jest głównie związana galeriami w Ostrawie, Pradze, Wrocławiu. Tę część działalności artystki oceniam bardzo wysoko, ze względu na rozmiar, obszar aktywności jak na jej jakość artystyczną.

Inna aktywność Pienias to działalność na polu dydaktyki. Tutaj Pienias jest także niezwykle aktywna i posiada duże doświadczenia w tym zakresie. Wykazuje w dokumentacji doświadczenia w prowadzeniu samodzielnie zajęć zarówno z malarstwa, rysunku, grafiki, jak i zajęć z zagadnień sztuki współczesnej, historii i teorii sztuki, gdyż obok tytułu magistra sztuki drugi tytuł - magistra nauk o sztuce jest przed nią, ukończyła bowiem studia magisterskie na kierunku historia sztuki na Uniwersytecie Wrocławskim. Instytucje, gdzie prowadziła zajęcia i obecnie je prowadzi to Instytut Sztuki UŚ w Katowicach z siedzibą w Cieszynie, Akademia Sztuk Pięknych w Pradze i obecnie Uniwersytet Ostrawski w Czechach. Tę część działalności dydaktycznej oceniam równie wysoko. Dodając do tych dwóch aktywności (artystycznej i dydaktycznej) działalność organizacyjną (festiwale sztuki, spotkania artystyczne), udział w sympozjach, konferencjach i kołach studenckich oraz publikacje jawi nam się obraz osoby spełniającej się znakomicie na wielu niwach: artystycznej, dydaktycznej, pedagogicznej, naukowej i organizacyjnej. Zaiste jest to imponujące, biorąc pod uwagę wiek artystki.

Konkluzja

Po zapoznaniu się z rozprawą doktorską, obfitą dokumentacją działalności artystycznej, naukowej, dydaktycznej oraz organizacyjnej uważam, iż artystka w pełni zrealizowała przyjęte założenia, problemy badawcze i artystyczne, czego efektem jest oryginalna praca artystyczna stanowiąca znaczny wkład w rozwój dyscypliny artystycznej „sztuki piękne”. Wyjątkowo cenne było w tym przypadku dochodzenie do finalnego dzieła. Postawienie sobie wysoko poprzeczki, poprzez próbę odnalezienia na nowo siły modernizmu, nawiązania do sprawdzonych strategii ready mades, asamblażu, minimal artu, nie tracąc przy tym „siebie” jest godne uznania. Podobnie jak cała działalność mgr Gabrieli Pienias.

Biorąc pod uwagę powyższe z pełnym przekonaniem stwierdzam, iż rozprawa doktorska pt. *Ironia i wartości*, w pełni spełnia wymagania art.13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, kwalifikujące do nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki plastycznej w dyscyplinie sztuki piękne, z uwzględnieniem rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych na podstawie art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

